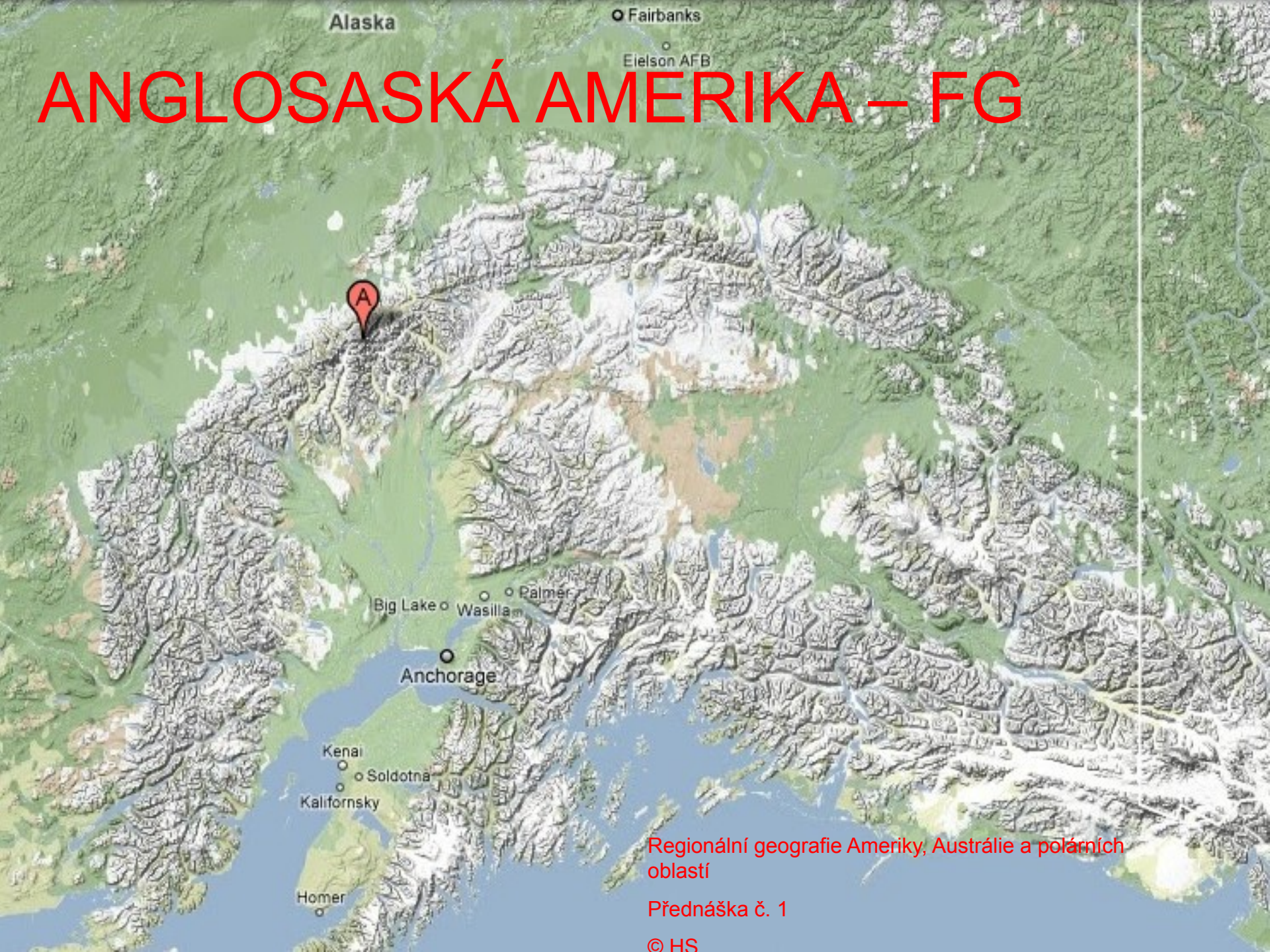

ANGLOSASKÁ AMERIKA – FG

Regionální geografie Ameriky, Austrálie a polárních oblastí

Přednáška č. 1

© HS

Literatura

- FŇUKAL, M., SZCZYRBA, Z. *Regionální geografie Latinské Ameriky a Karibiku (internetová studijní opora)*. URL <http://rgla.upol.cz/>
- BAAR, V. (1994): *Anglosaská Severní Amerika. Ateliér Milata, Ostrava.*
- BAAR, V., Šindler, P. (1989): *Regionální geografie světadílů a oceánů 2. Pedagogická fakulta OU, Ostrava.*
- VOTÝPKA, J., JAROŠOVÁ, J. (1987): *Severní Amerika. SPN, Praha.*
- MIČKOVÁ, K., FILIPOVÁ, L., VANČURA, M. *Regionální geografie Ameriky pro studenty učitelství zeměpisu pro základní školy. Katedra geografie PdF JČU, 2007.* URL <http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/z/vyuka/reg-ucebnice/index.php?var=print>

Otázky SZZ

- 2B. Severní Amerika: Vymezení regionu, kolonizace. Přírodní a lidské zdroje, jejich vliv na vývoj a rozmístění hospodářství v regionech Kanady a USA. Postavení regionu ve světové ekonomice a politice.
- 13B. Střední Amerika: Srovnání přírodních podmínek pevninské a ostrovní Střední Ameriky. Vliv přírodních podmínek na ekonomickou strukturu a rozmístění obyvatelstva.
- 17B. Jižní Amerika: Vymezení regionu. Fyzicko-geografická regionalizace Jižní Ameriky. Vliv přírodních podmínek jednotlivých regionů a jejich vliv na ekonomický vývoj.

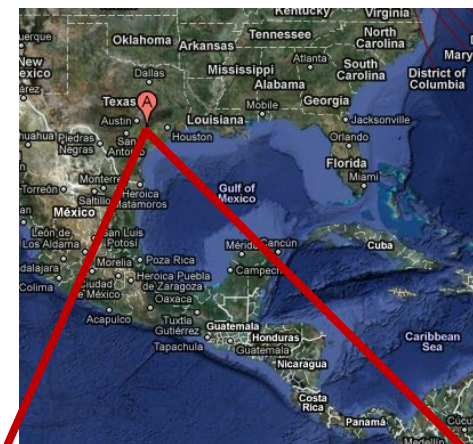
Amerika – Nový Svět

- původní název: „**Nový svět**“
- od poloviny 16. století jižní část „**Amerika**“
- od přelomu 16. a 17. století je tento název používán i pro severní část kontinentu
- **Amerigo Vespucci** - italský (florentský) mořeplavec, který byl účastníkem Kolumbových výprav a kontinent „zpopularizoval“

Geografické názvy – 4 zdroje:

- převzato z indiánských jazyků (Kanada, Haiti)
- „přenesení“ z Evropy (Nueva..., New ..., často ale pouhé opakování, mj. Praha)
- podle osob (objevitelé, svatí, politici – Kolumbie, Bolívie, Dominikánská republika)
- obecné výrazy (Argentina, Montevideo)

Amerika nebo dvě Ameriky

- pojetí se různí podle zemí i autorů
- liší se i FG a SE členění Ameriky

FG členění

- Severní Amerika
 - Střední Amerika
- Jižní Amerika
- hranicí je nejužší místo Panamské šíje (48 km)
- Střední Amerika je pevnina mezi Tehuantepeckou a Panamskou šíjí a ostrovy v Karibiku

SE členění

- Anglosaská Amerika
- Latinská Amerika
- hranicí je státní hranice mezi USA a Mexikem

Časté chyby

- Mexiko leží ve Střední Americe
- Latinská Amerika = Jižní Amerika
- Anglofonní země v Karibiku nepatří do Latinské Ameriky

Problém se Střední Amerikou

- Fyzickogeografické vymezení: **Middle America**
 - ▣ *oblast pevniny mezi Tehuantepeckou Panamskou šíjí a ostrovy v Karibiku*
- Širší sociogeografické vymezení: **Middle America**
 - ▣ *prostor zahrnující vedle Karibiku i pás pevninských států od Mexika po Panamu (včetně)*
- Užší sociogeografické vymezení: **Central America**
 - ▣ *7 států ležících na americké pevnině mezi Mexikem a Kolumbií*
- Politické vymezení Střední Ameriky **Central America**
 - ▣ *Nástupnické státy dřívějších Spojených států středoamerických (Guatemala, Honduras, Nikaragua, Salvador a Kostarika)*

Problém s Karibikem

- 1) Co patří ke Karibiku?
 - ▣ všechny karibské ostrovy, Bahamy, Belize, nejvýchodnější okraj Střední Ameriky a pobřežní oblasti Guyany, Surinamu a Francouzské Guyany (někdy též poměrně vzdálené Bermudy)
 - ▣ Co se zeměmi, kde se latinskoamerické a karibské vlivy překrývají (Belize, Nikaragua)?
- 2) Patří Karibik k Latinské Americe?
 - ▣ Řešení: Pojem „**Latinská Amerika a Karibik**“ (*Latin America and the Caribbean / América Latina y el Caribe*)

Rozloha

- Severní Amerika **24 360 000km²** (16 % sv. pevniny)
- Jižní Amerika **17 839 000km²** (12 % sv. pevniny)

Latinská Amerika

- Střední Amerika a Mexiko **2 480 000 km²**
- Karibik **235 000km²**
- Jižní Amerika **17 839 000 km²**
- Celkem **20 553 000 km²**

Cape Murchison

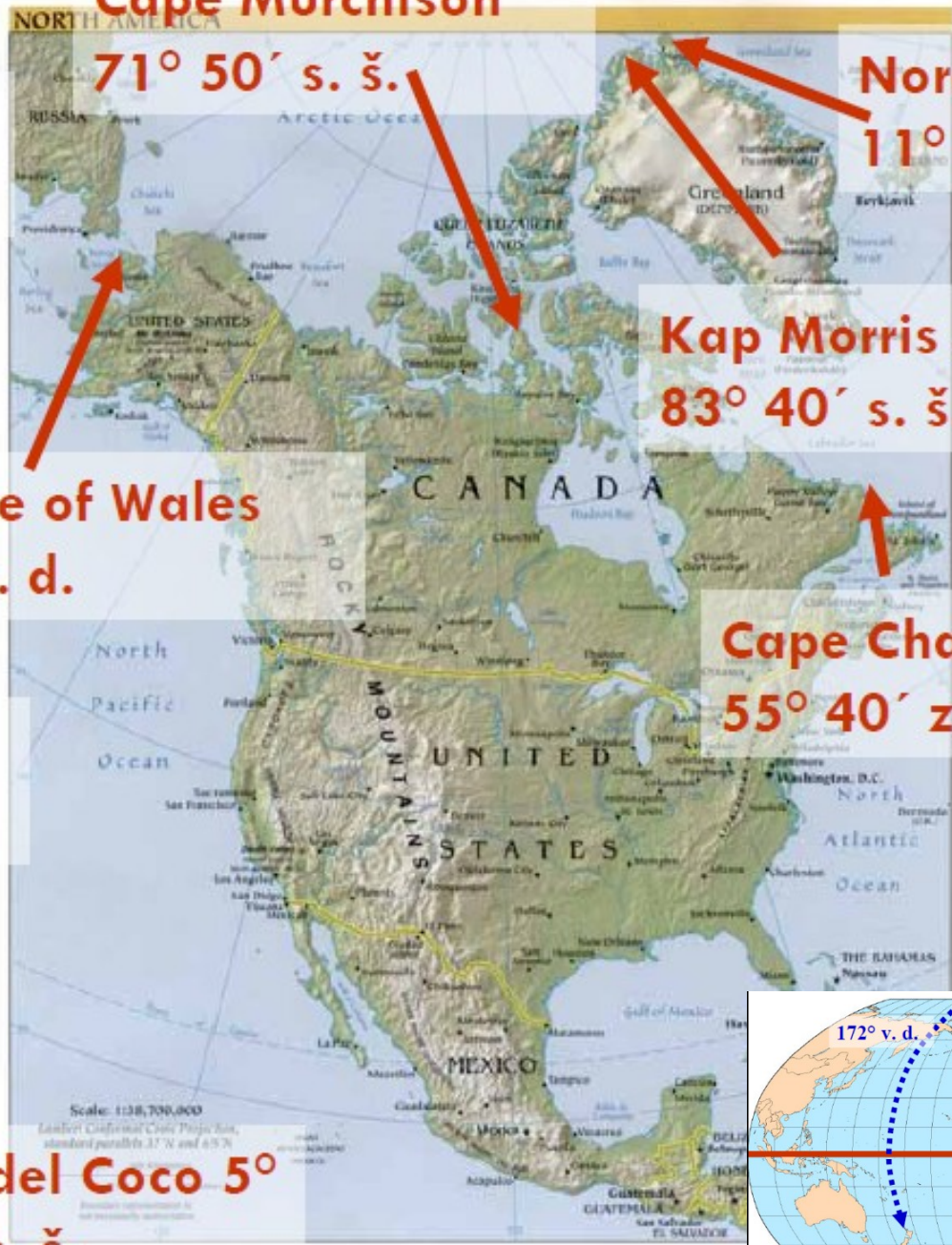
71° 50' s. š.

Nordost Rundingen

11° 39' z. d.

Cape Wrangell

172° 27' v. d.

Cape Prince of Wales

168° 05' z. d.

Kap Morris Jesup

83° 40' s. š.

Cape Charles

55° 40' z. d.

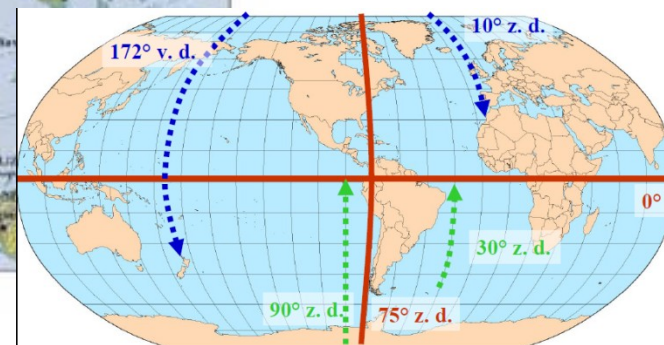
Punta Mariato

7° 12' s. š.

Isla del Coco 5°

35° s. š.

Punta Gallinas
 $12^{\circ} 27' \text{ s. } \check{s}.$

Kudarebe / Westpunt
 $12^{\circ} 37' \text{ North}$
 $At. s. \check{s}.$

Is. Galápagos
 $92^{\circ} 01' \text{ z. d.}$

Punta Pariñas
 $81^{\circ} 22' \text{ z. d.}$

Cabo Branco
 $34^{\circ} 47' \text{ z. d.}$

Ilha do Sul
 $28^{\circ} 50' \text{ z. d.}$

Cabo Froward
 $53^{\circ} 54' \text{ j. } \check{s}.$

Is. Diego Ramírez
 $56^{\circ} 32' \text{ j. } \check{s}.$

Scale 1:35,000,000
 Robinson Equal-Area Projection
 Country representation is not necessarily authoritative

South Georgia and the South Sandwich Islands
 not part of the United Kingdom

Horizontální členitost

Severní Amerika:

- ▣ délka pobřeží 75 600 km
- ▣ ostrovy a poloostrovy tvoří 25%

Jižní Amerika:

- délka pobřeží 28 700 km
- ostrovy a poloostrovy tvoří 1%

**Západní Indie
(West Indies)**

**Závětrné
ostrovky**

Guadeloupe

**Velké Antily
208 tis. km²**

Dominika

**Malé Antily
14 tis. km²**

**Návětrné
ostrovky**

Pozor!

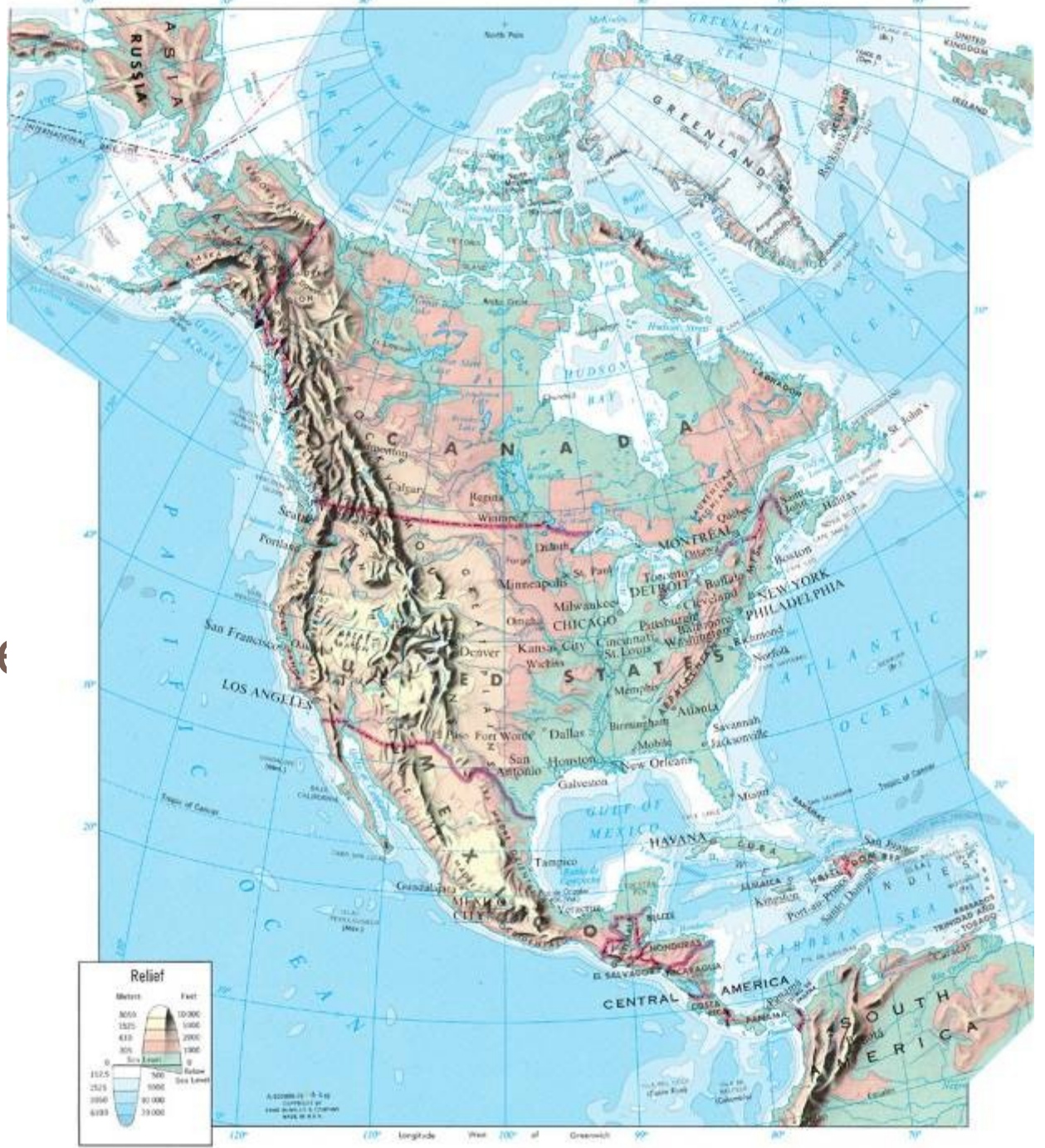
- West Indies = karibská oblast
- Western India = západní Indie
- India = Indie
- Indian = Ind, Indián
- West Indian = Indián; obyvatel Karibiku
- East Indian = Ind

V anglofonních zemích je označení **West Indies** častější než the Caribbean:

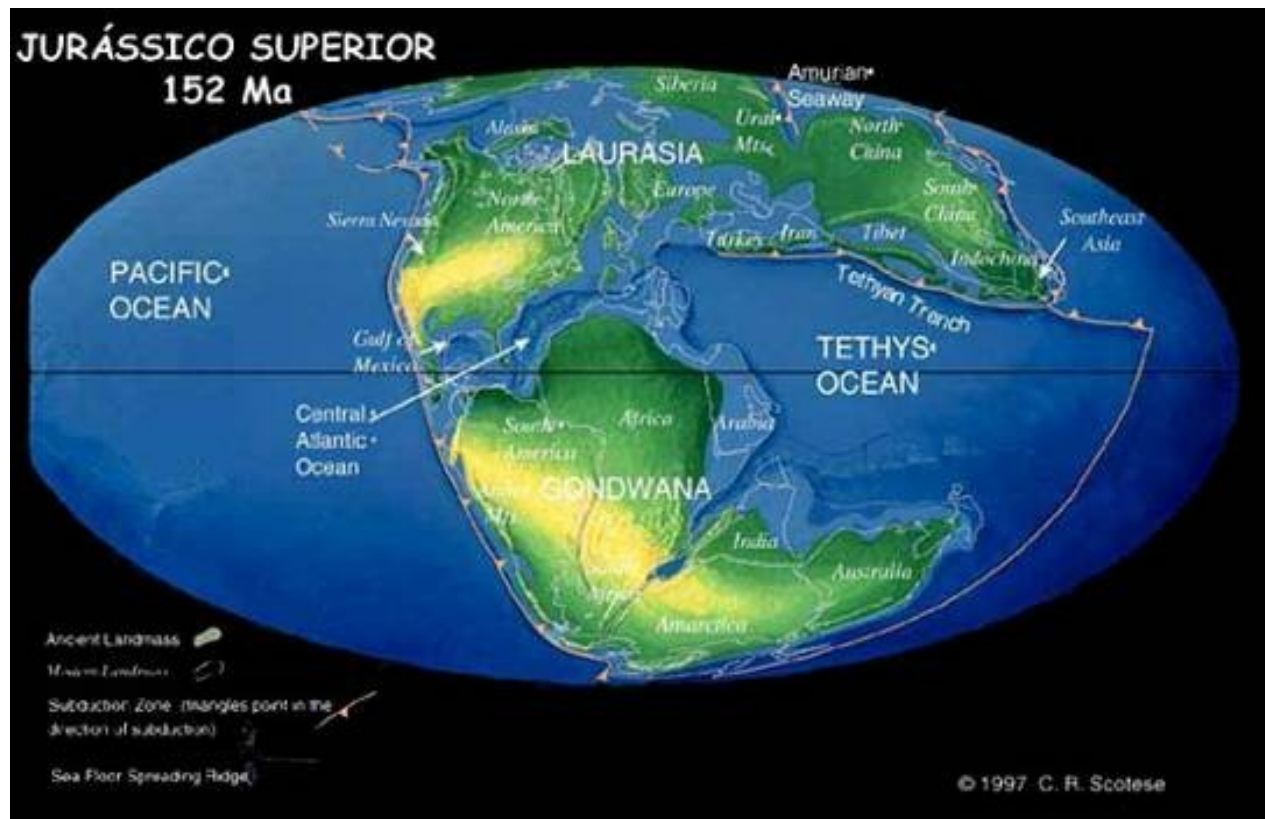
ICC Cricket World Cup
WEST INDIES 2007

Geologické a geomorfologické poměry

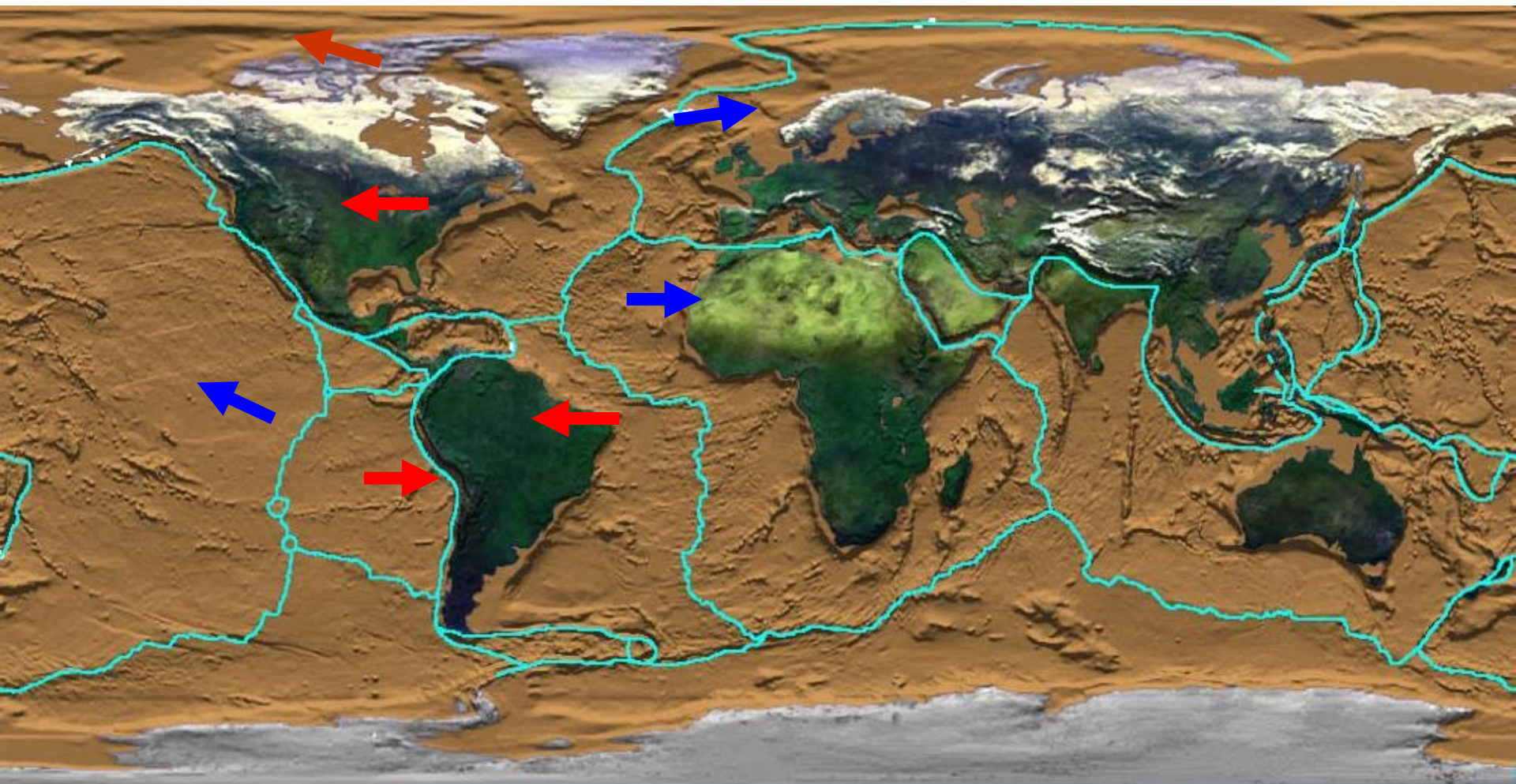

Geologický vývoj

- **Laurasie** ... od ní se oddělila severoamerická litosférická deska (jádro: kanadský štít)
- **Gondwana** ... od ní se oddělila jihoamerická litosférická deska (jádro: brazilsko-guyanský štít)

Hranice litosférických desek

Severní Amerika

Prvohory

- centrum štítů stabilní, na okrajích vrásnění:
 - př. na V Apalačského pohoří
- Kanadský štít se vyklenul a jeho centrální část se propadla (vznik Hudsonova zálivu)
- vznik mocných uhelných pánví v nevrásněných částech

Druhohory

- suchozemský vývoj bez horotvorných procesů, denudace
- na přelomu 2H/3H vrásnění Z části

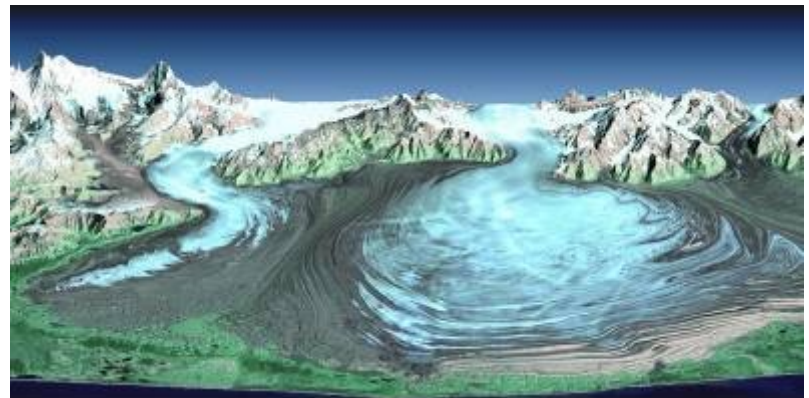
Severní Amerika

Třetihory

- ▣ během několika fází vyvrásnění Kordiller
- ▣ mimořádně silné pohyby, přesmyky
- ▣ vznik několika horských pásem:
 - vnitřní pásmo – pobřežní pásmo,
 - prostor mezi nimi vyzdvižen a rozlámán,
 - provázeno sopečnou činností, vznikají lávové příkrovy (největší je Kolumbijská plošina)
- ▣ Apalačské pohoří rozlámáno na bloky

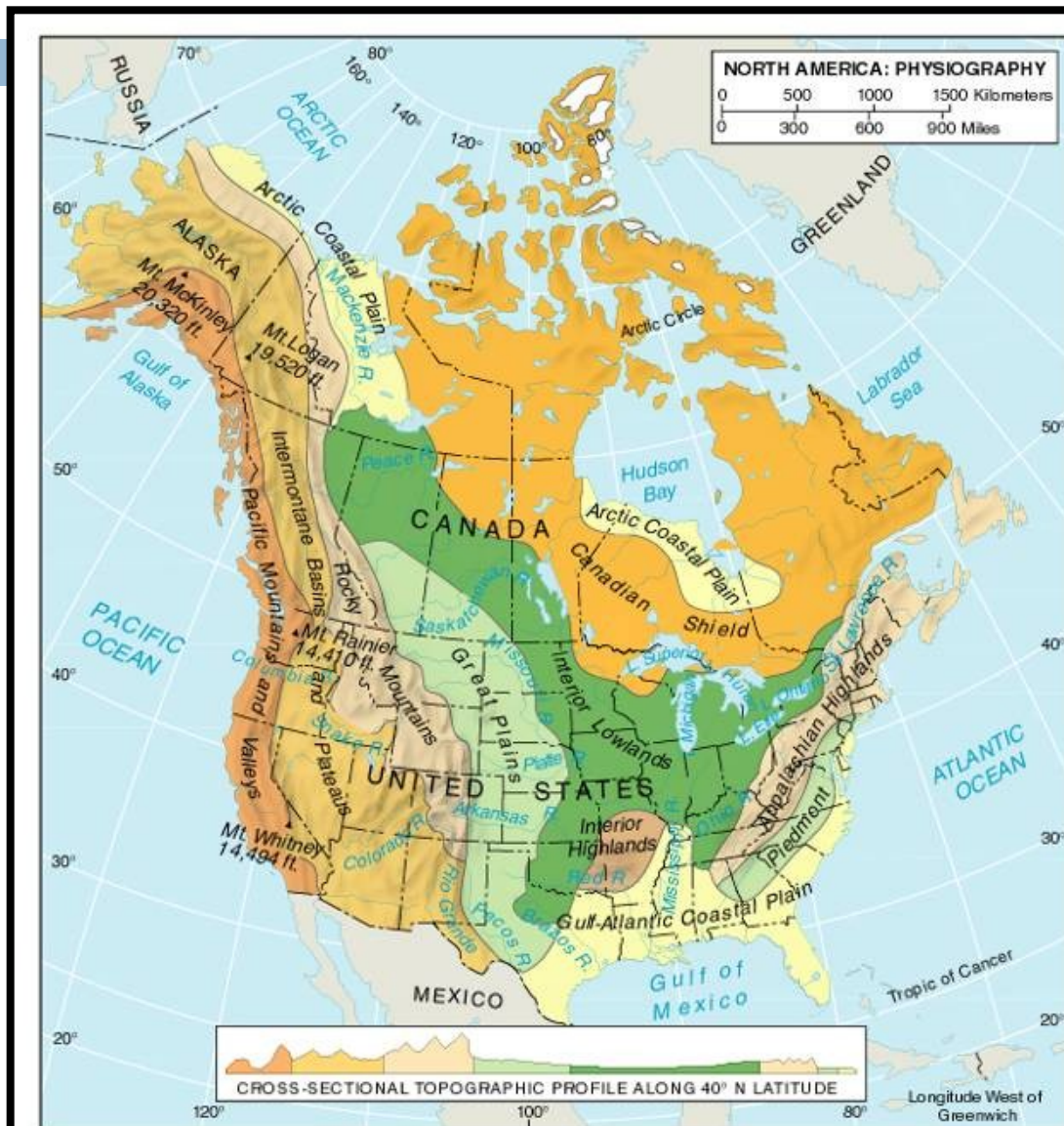
Čtvrtohory

- přemodelování ledovci
- zaplavení bezodtokých pánví středního pásma Kordiller
- ledovec Malaspina

Fyzickogeografické regiony

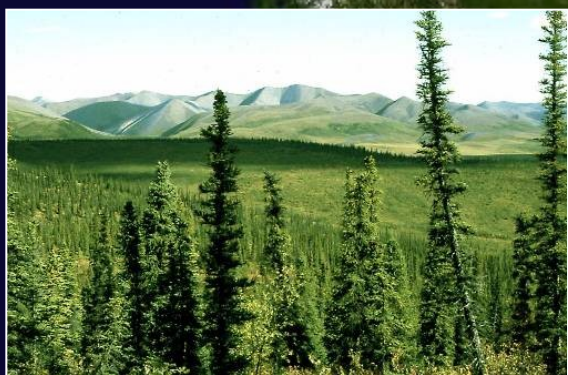
1. Kanadský štít
2. Arktická nížina
3. Centrální roviny
4. Appalačské pohoří
5. Piedmont
6. Vnitřní vysočiny
7. Velké prémie
8. Pobřežní nížina
9. Vnitřní pásmo Kordiller (Skalnaté hory)
10. Meziorské pánve a plošiny
11. Pobřežní pásmo (Tichooceánské pásmo)

1. Arktická nížina

2. Kanadský štít

- Labradorská vysočina

3. Centrální roviny

- *pánev Velkých kanadských jezer – Niagarské vodopády*

4. Appalačské pohoří

- *Alabama – záliv sv. Vavřince – Newfoundland*
- *Mt. Mitchel*
- *vrásová a kerná stavba*
- *těžba černého uhlí*

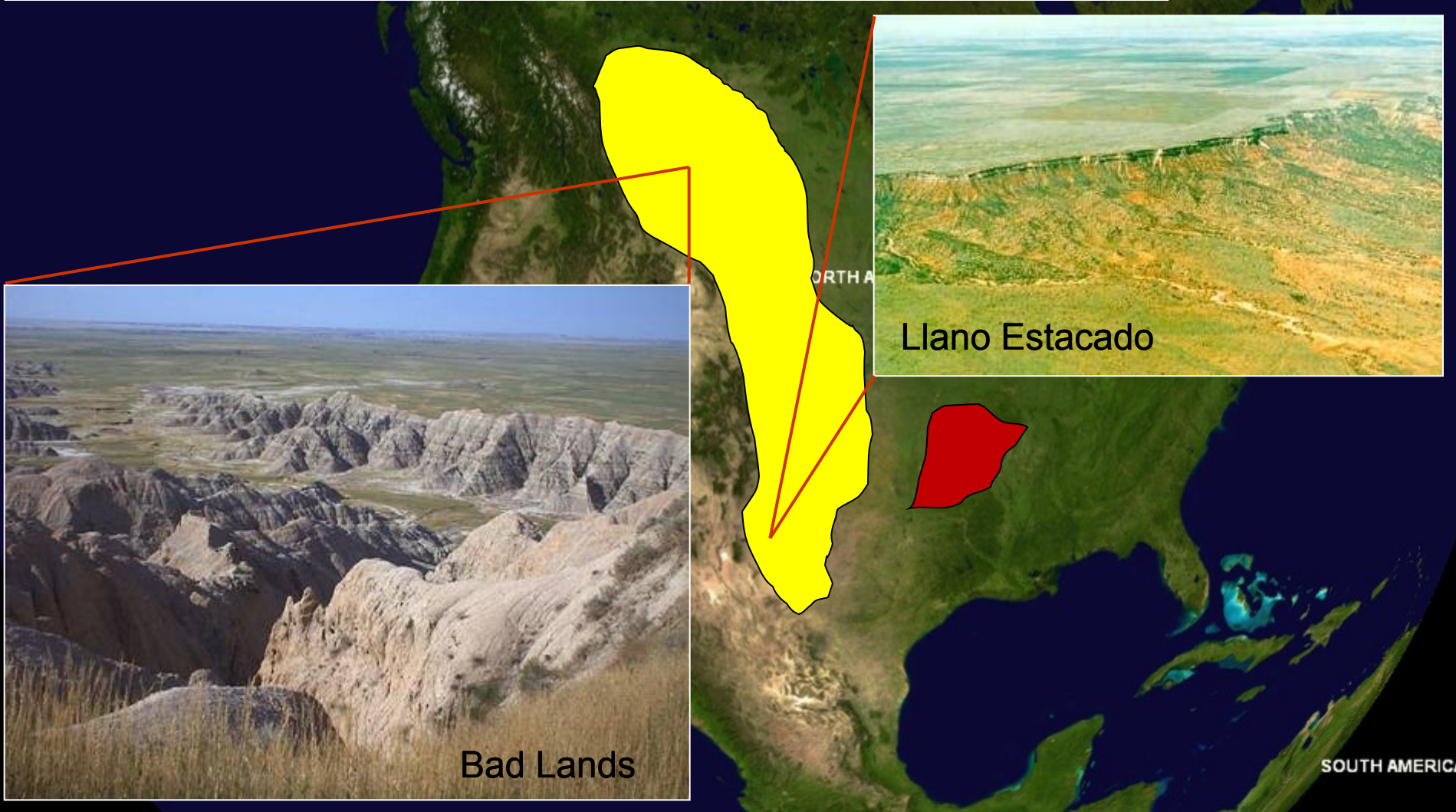
5. Piedmont

6. Vnitřní vysočiny

7. Velké prémie

- části: *Llano Estacado, Bad Lands*
- *ledovcová modelace*
- *nejúrodnější zemědělské oblasti světa x Bad Lands*

8. Pobřežní nížina

- *části: Atlantská nížina, Mississippiská nížina*
- *sedimentace - písky a bažiny x sprašové půdy*

9. Vnitřní pásmo Kordiller (Skalnaté hory)

- *Brooksovo pohoří,*
- *Mackenzieho pohoří,*
- *Skalnaté hory,*
 - *Yellowstonský n. p.*
- *Sierra Madre Oriental*

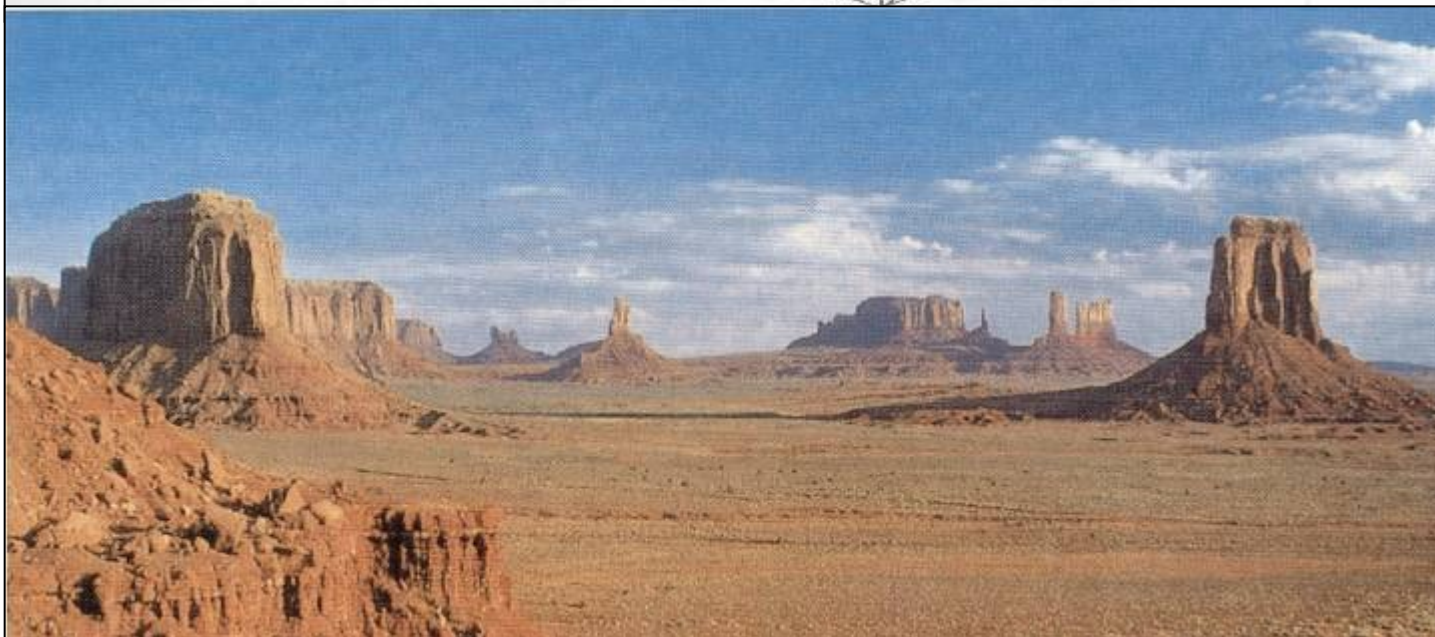
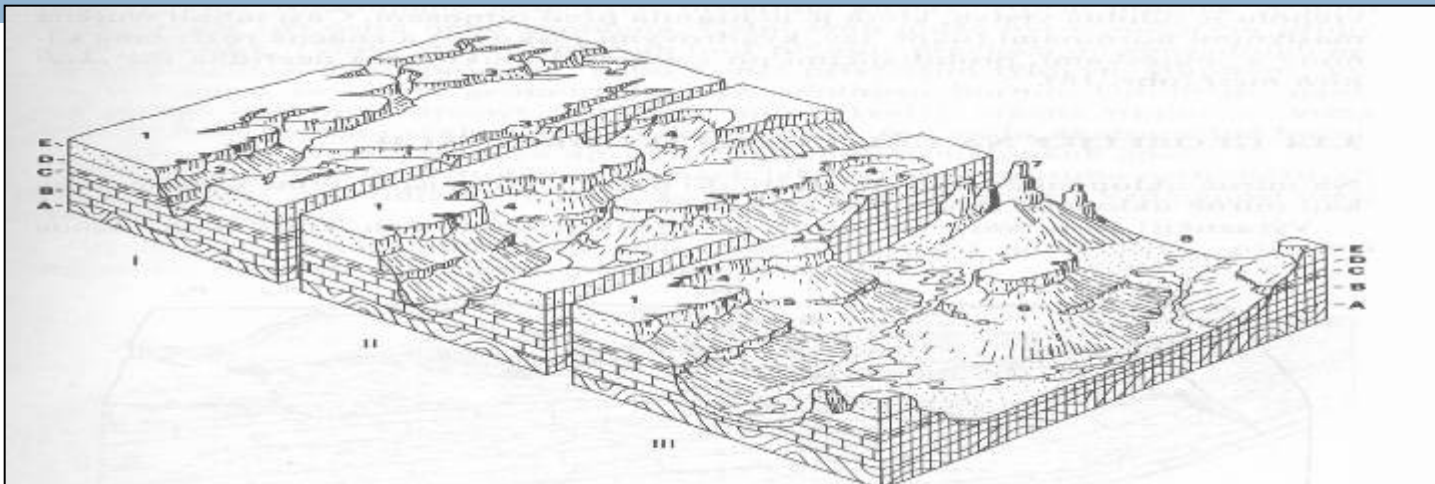
10. Mezihorské pánve a plošiny

- *Kolumbijská plošina*
- *Velká pánev*
 - *Údolí smrti*
 - *Velké solné jezero*
 - *Sonorská, Mohavská, Gilská poušť*
- *Koloradská plošina*
 - *Grand Canyon*
- *Mexická plošina*
 - *Popocatépetl,*
 - *Citlaltépetl*

Death Valley

Selektivní zvětrávání

11. Pobřežní pásmo

(Tichooceánské pásmo)

- *Aleutské pohoří*
- *Aljašské hory*
 - *Mt. Mc Kinley 6194 m*
- *Pobřežní pásmo*
- *Kaskádové pohoří*
 - *Mt. Ranier*
- *Sierra Nevada*
- *Sierra Madre Occidental*
- *Sierra Madre del Sur*

Aljašské pohoří

Mt. Rainier

NORTH AMERICA

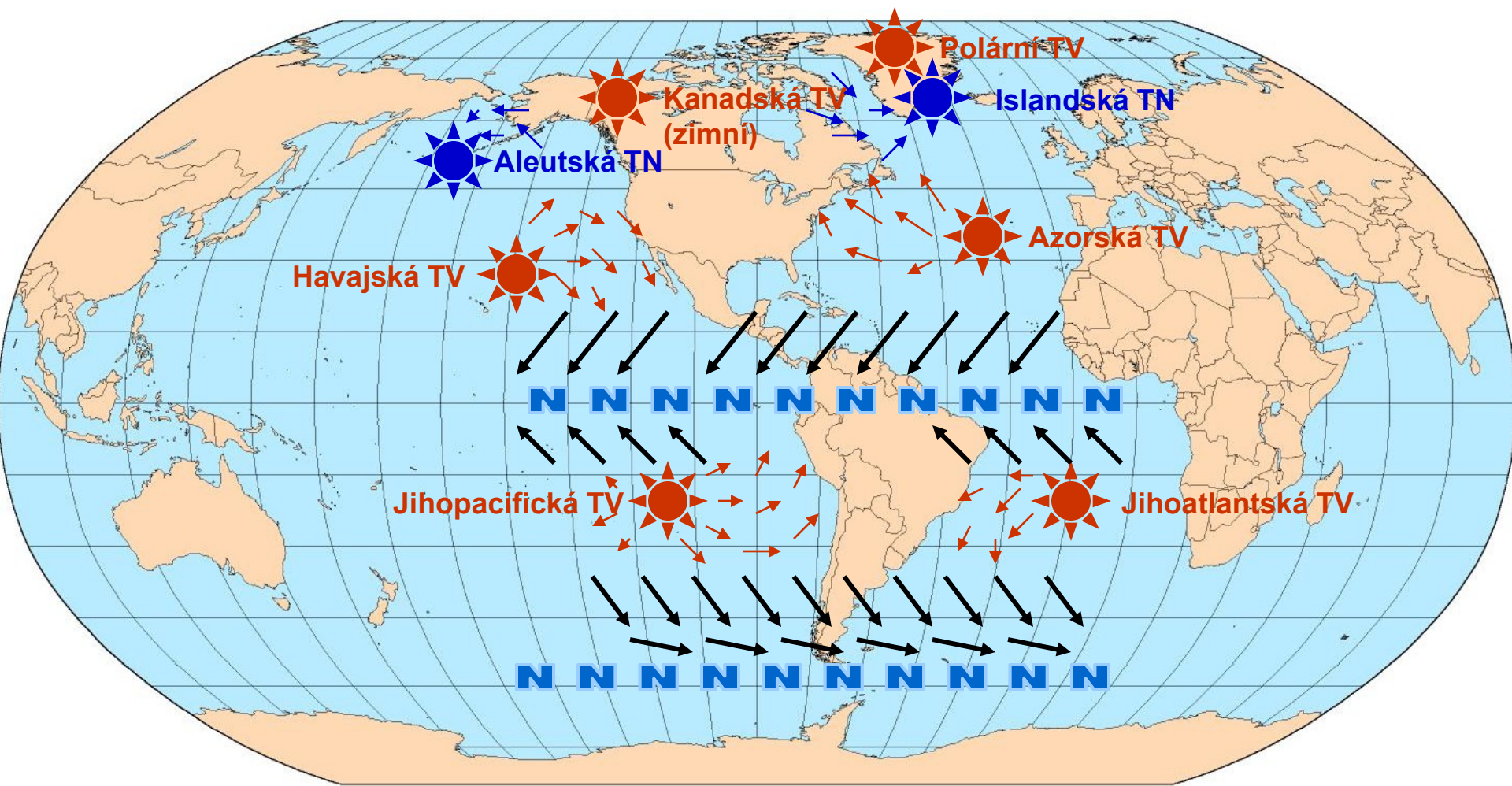
Mt. Mc Kinley

©2002 Todd Smith

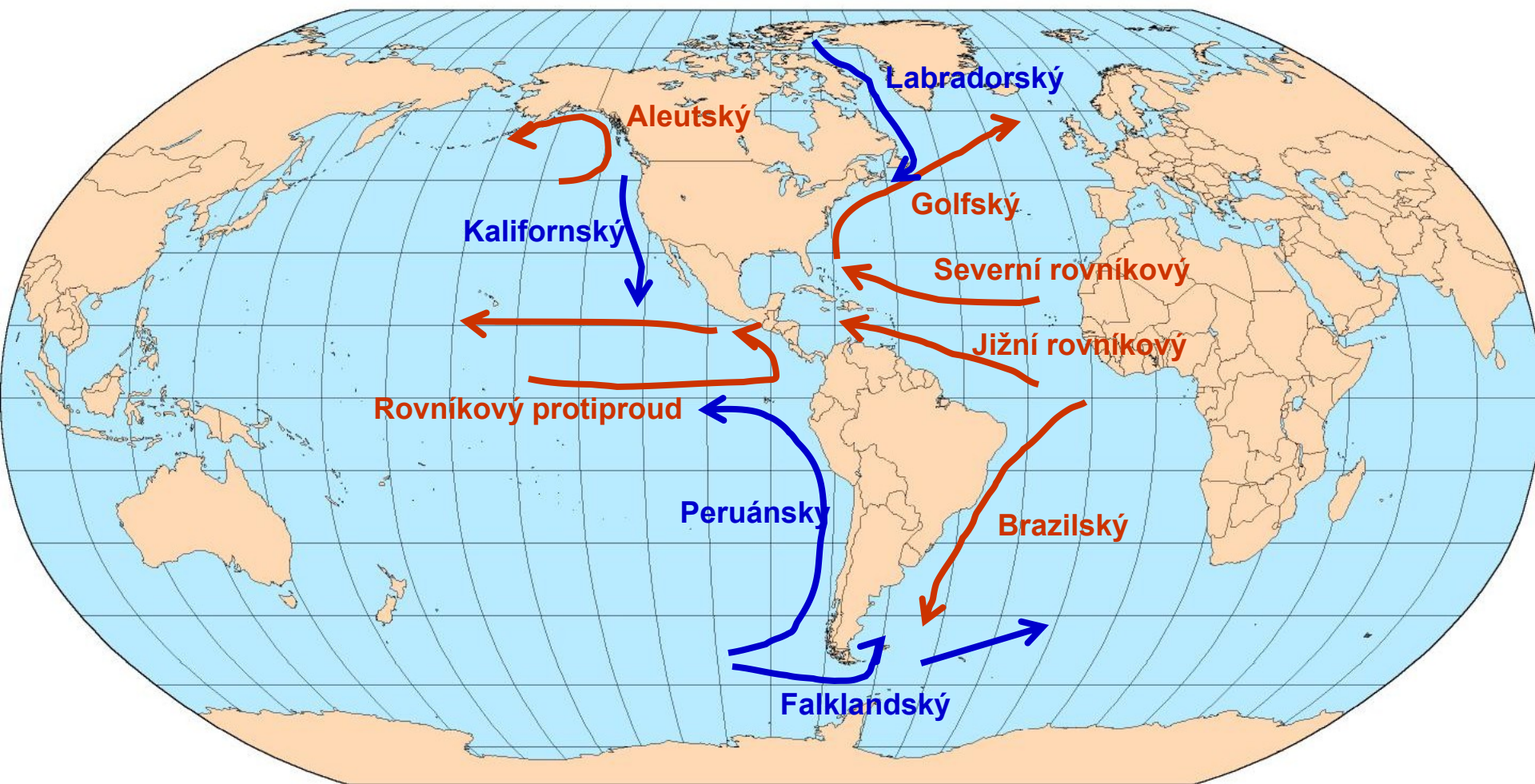
SOUTH AMERICA

Faktory ovlivňující klima

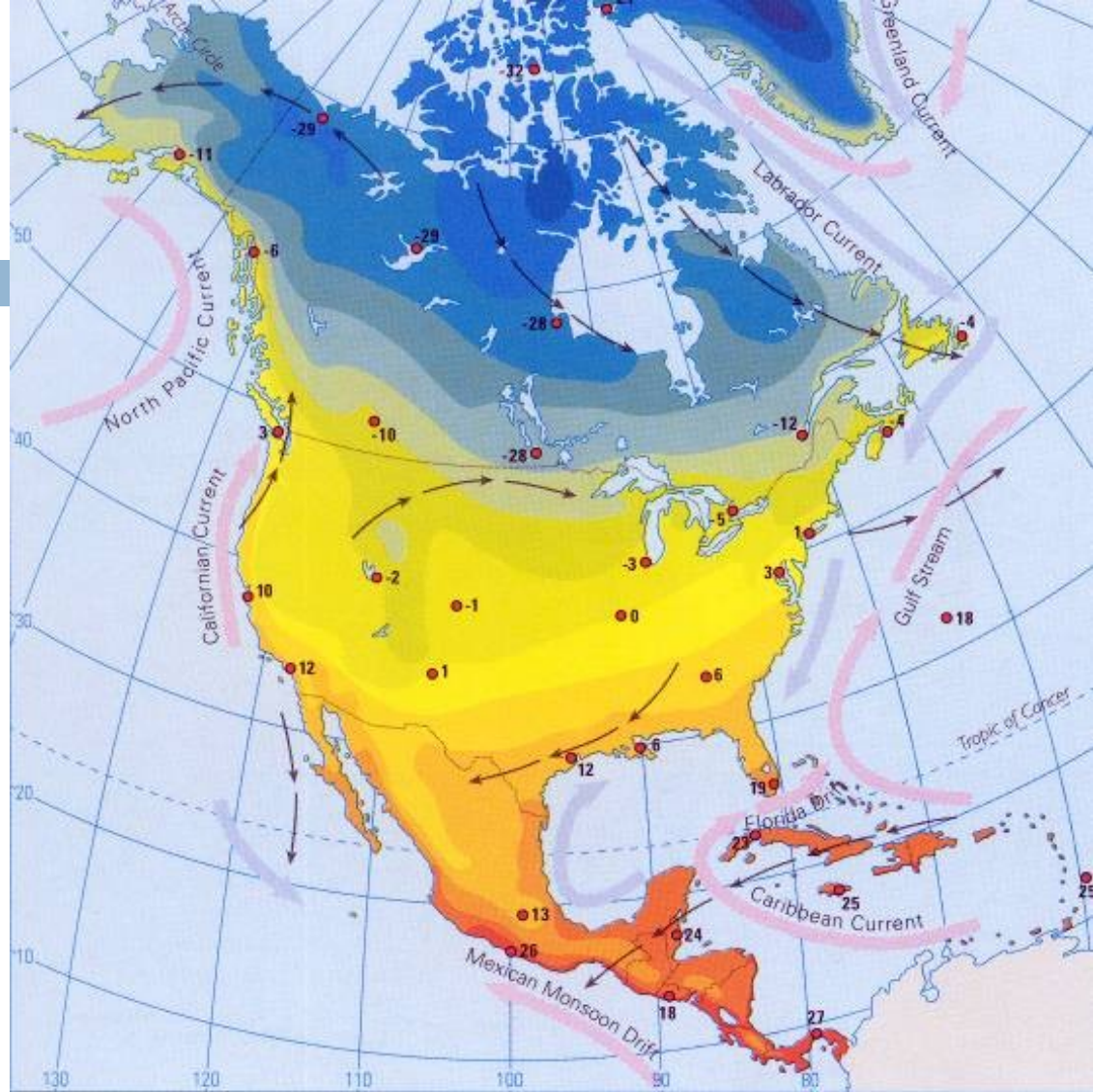
1. poledníkový tvar horských celků – izolace
2. pronikání vzduchu ze S na J i z J na S
3. přesun vzdušných hmot z Pacifiku ve směru Z→V je velmi obtížný
4. nevýrazné vlivy Atlantského oceánu
5. cirkulační tlakové útvary: stálé → oceán, sezónní → pevnina
 1. **Kanadská tlaková výše** → střed nad Aljaškou, sezónní vliv (jen zima)
 2. **Aleutská tlaková níže** → stálá, nad oceánem
 3. **Havajská tlaková výše**, **Azorská tlaková výše** → stacionární
6. obecně: → rovník N, obratníky → V, polární kruh → N
7. posun termického rovníku → ovlivnění proudění (Coriolisova síla)
8. vznik tornád a tropických cyklón
9. blizzard, chinook

Mořské proudy

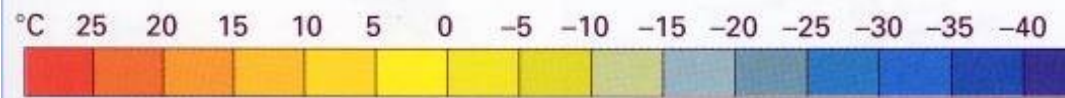

teploty
zima

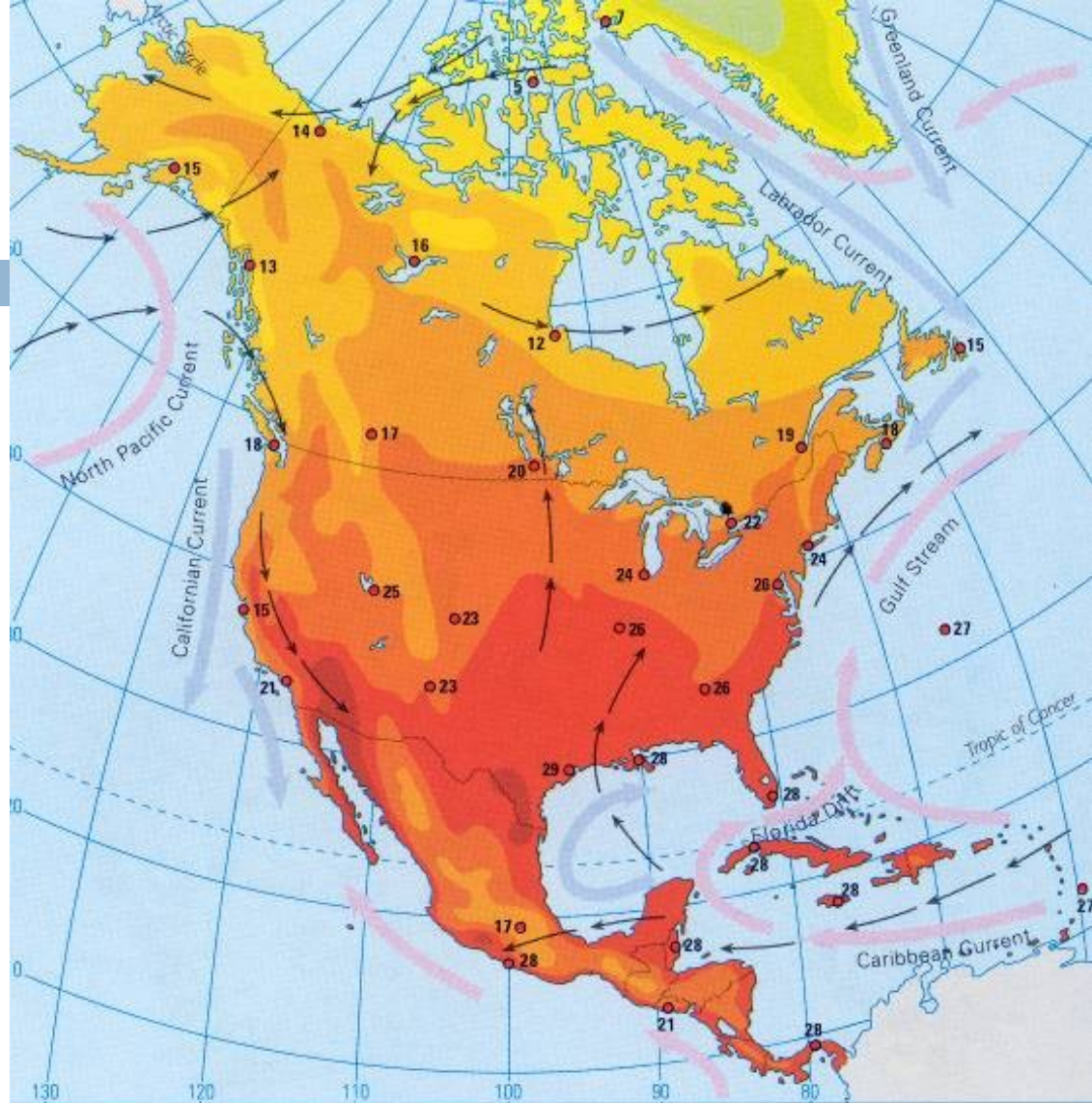
JANUARY TEMPERATURE

● 18 Average temperature

→ Warm current → Cold current → Prevailing winds

teploty
léto

JULY TEMPERATURE

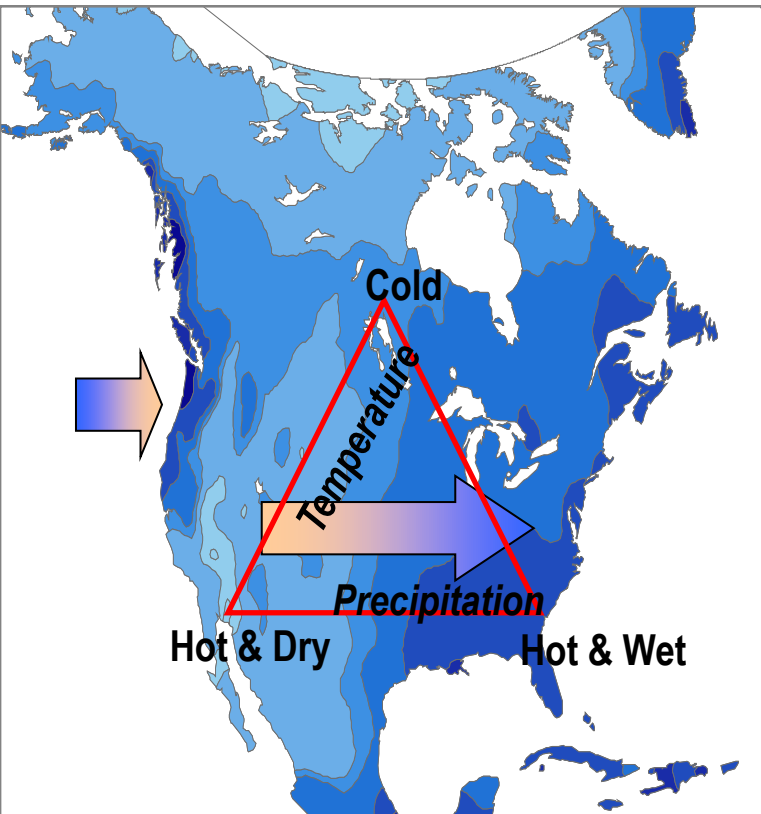
● 41 Average temperature

°C 30 25 20 15 10 5 0 -5 -10

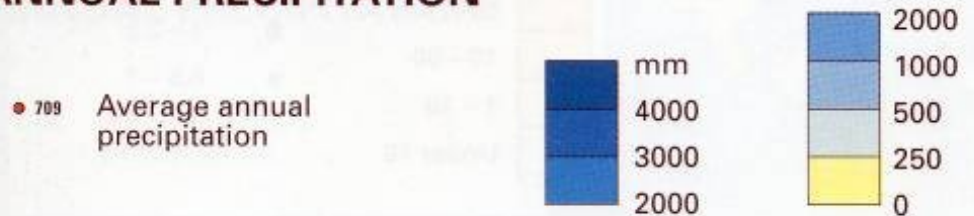

→ Warm current → Cold current → Prevailing winds

srážky

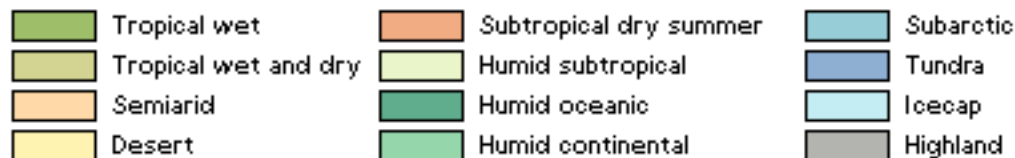

ANNUAL PRECIPITATION

klimatické pásy

- arktický
- subarktický
- mírný
 - boreální pásmo
 - Pacifické pásmo
 - kontinentální pásmo
 - atlantské pásmo
- subtropický
 - pacifické pásmo
 - kontinentální pásmo
 - atlantské pásmo
- tropický

Hydrologie – obecně

- příznivé horské poměry pro vznik rozsáhlých říčních systémů
- hlavní pevninské rozvodí – Kordillery
- rozsáhlé bezodtokové oblasti
- západní pobřeží ... krátké toky s velkým spádem
- úmoří Severního ledového oceánu ... vodní toky ovlivněny ledovcovou modelací (nízká rozvodí, bažiny)
- úmoří Atlantského oceánu ... velké říční systémy se zdrojnicemi v horách, v nížinách malý spád - pouze u Appalačů kratší řeky s vyšším spádem

Úmoří celkem

■ Atlantský oceán	75 %	
■ Tichý oceán	10 %	
■ Severní ledový oceán		5
■ %		
■ bezodtokové oblasti	10 %	

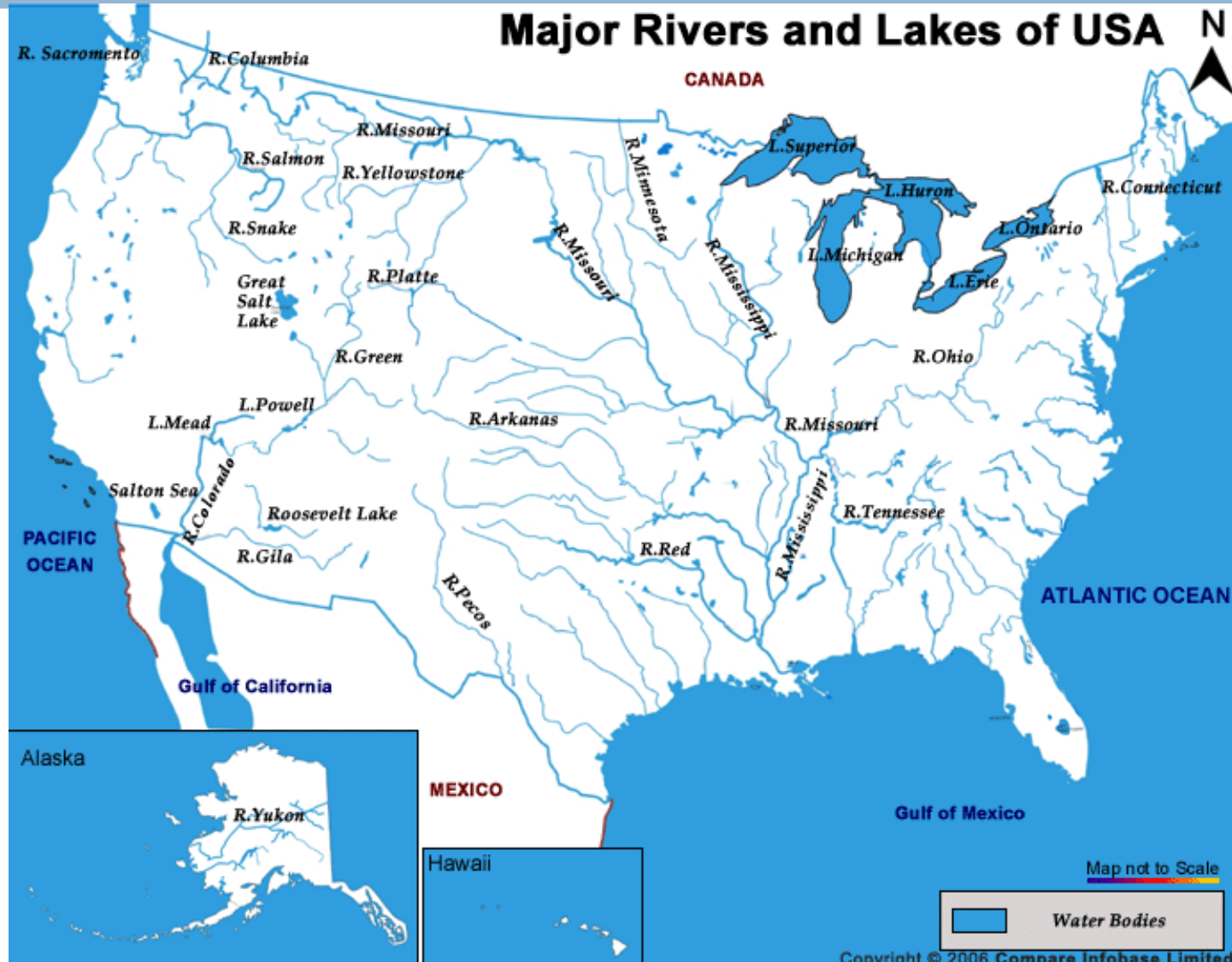
North America

Hydrologie – vodní toky

- Yukon
- Mackenzie
- Columbia
- Snake
- Mississippi
- Missouri
- Ohio
- Arkansas
- sv. Vavřinece
- Rio Grande

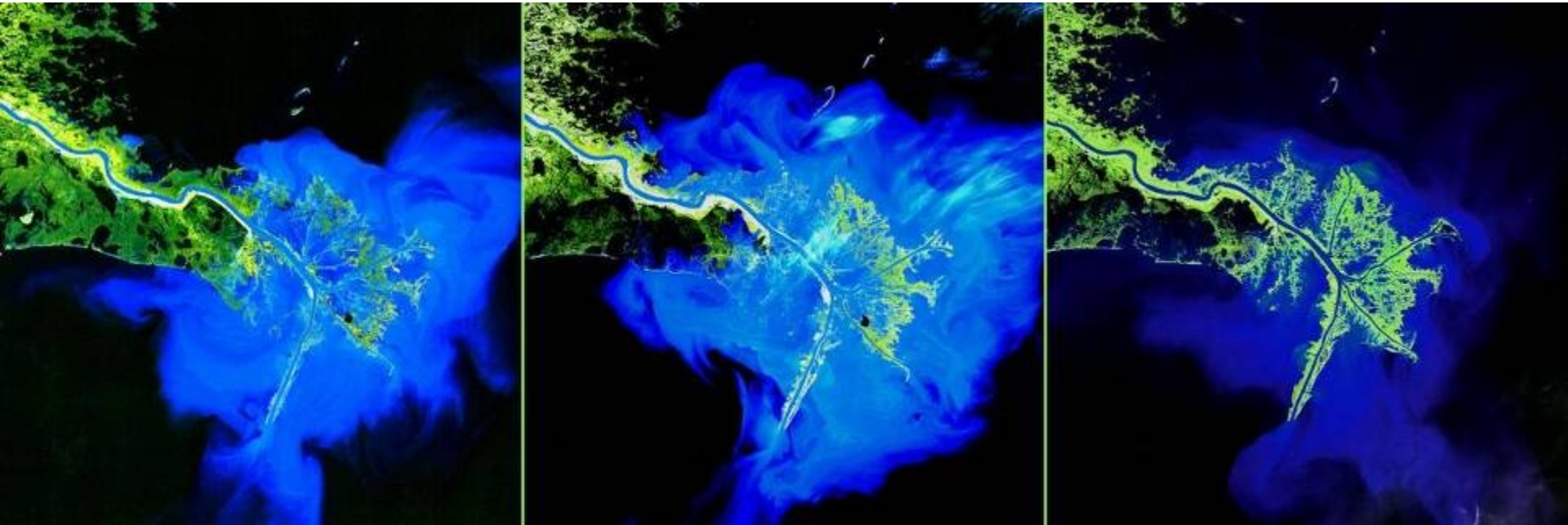
Řeky a jezera USA

Mississippi

- 3 780 km (Mississippi-Missouri 6 020 km - 3. na světě)
- Povodí 3,2 mil. km²
- pramení Z od Velkých jezer v nevelké nadmořské výšce asi 500 m (jezero Itasca)
- ústí deltou se 6 rameny (prstovitě vybíhá do oceánu)
- povodí ze Z ohraničeno Skalnatými horami, od V Appalačemi
- horní tok – sníh ⇒ maximum duben/květen
- antropogenní ovlivnění: odlesnění značné části povodí
 - ▣ časté povodně -- přehrady, hráze, přes 100 000 rybníků
 - ▣ horní tok spojen průplavy s Velkými jezery, splavná od Mineapollisu, pro námořní lodě od New Orleansu

Mississippi - delta

Jezera – Severní Amerika

- ▣ Řada jezer ledovcového původu: **Velké medvědí jezero (Great Bear Lake)**, **Velké otročí jezero (Great Slave Lake)**, **Athabasca**
- ▣ **Velká jezera (Great Lakes)**
 - ▣ Jezera v bezodtokových oblastech mezihorských plošin (**Velké solné jezero (Great Salt Lake)**) – značně proměnlivá plocha, dnes asi 4 500 km² (1960: 2 500 km², 1985: 6 500 km²), hloubka 11 m)
 - ▣ Nikaragua – jezera tektonicko-sopečného původu (**Managua, Nikaragua** – vznik přehrazením zálivu Tichého oceánu)

Velká jezera (Great Lakes)

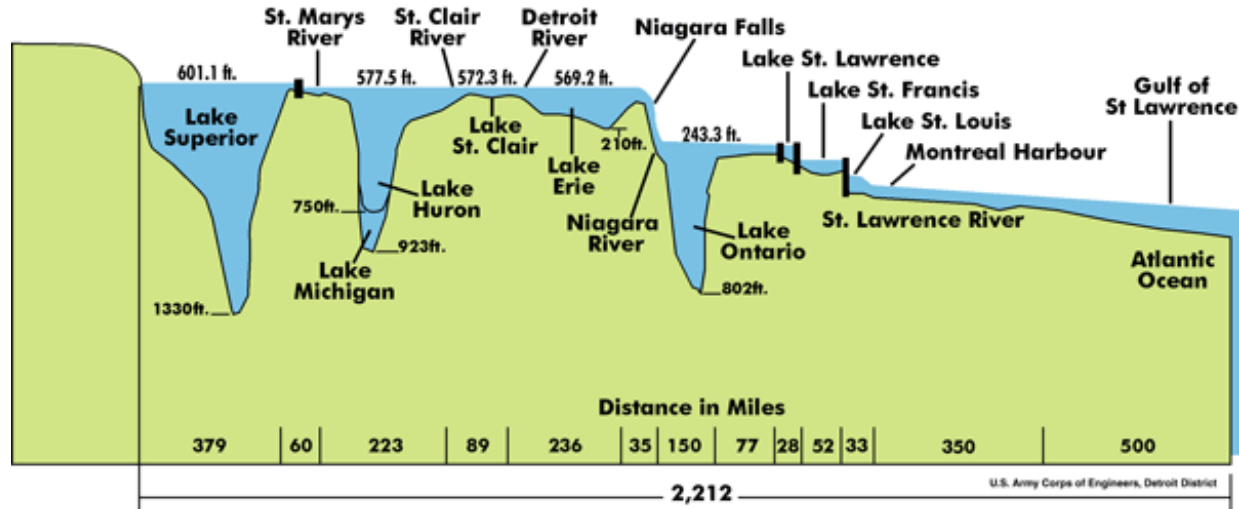
jezero	Plocha (km ²)	nadm. výška
Hořejší (Superior)	82 414	182
Huron	59 596	176
Michigan	57 441	176
Erie	25 745	174
Ontario	19 529	75

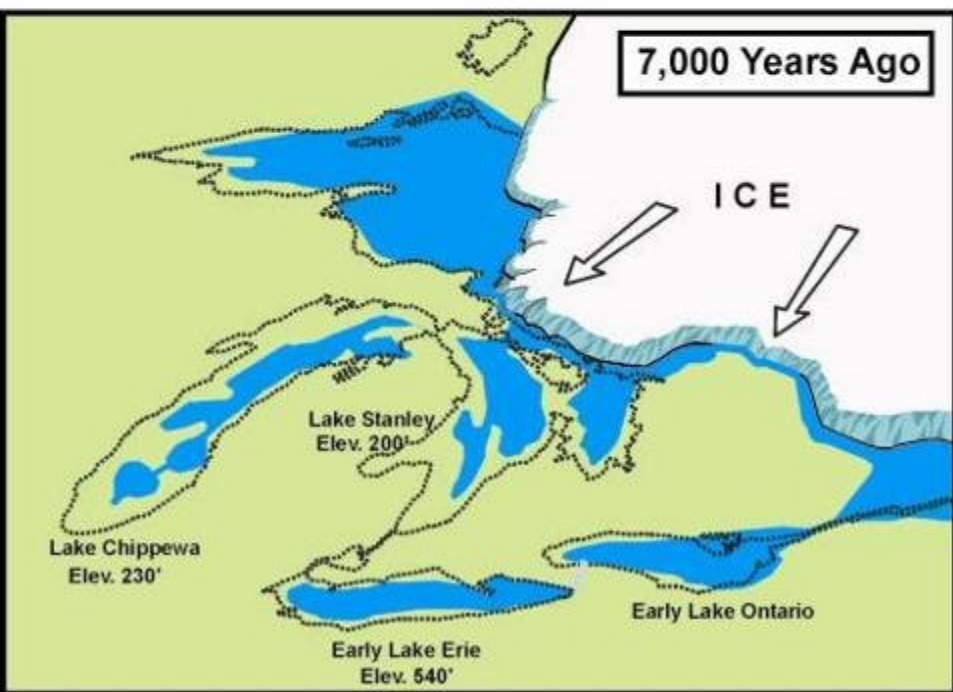
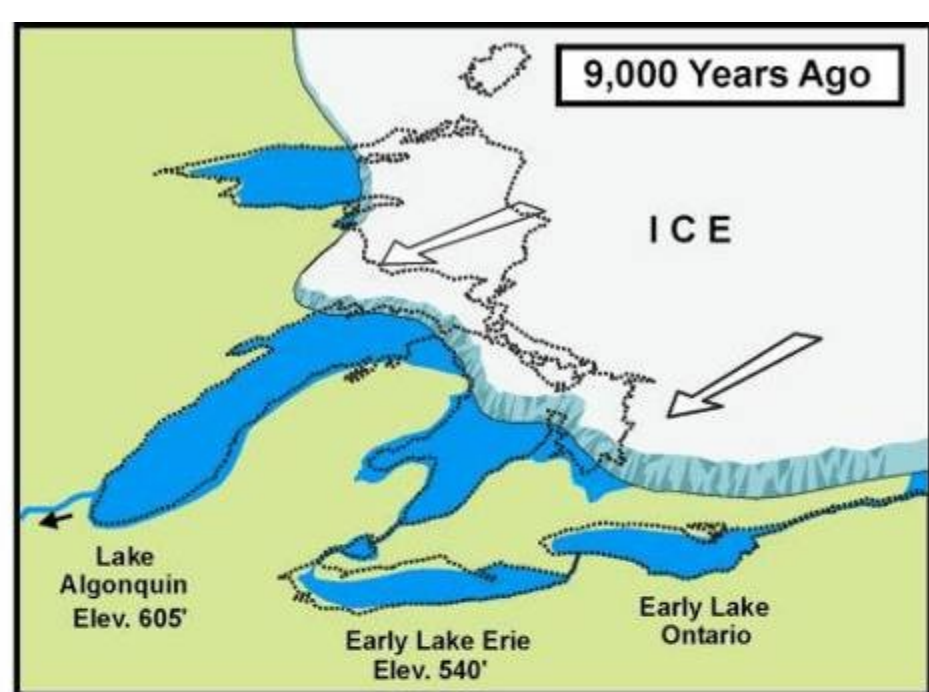
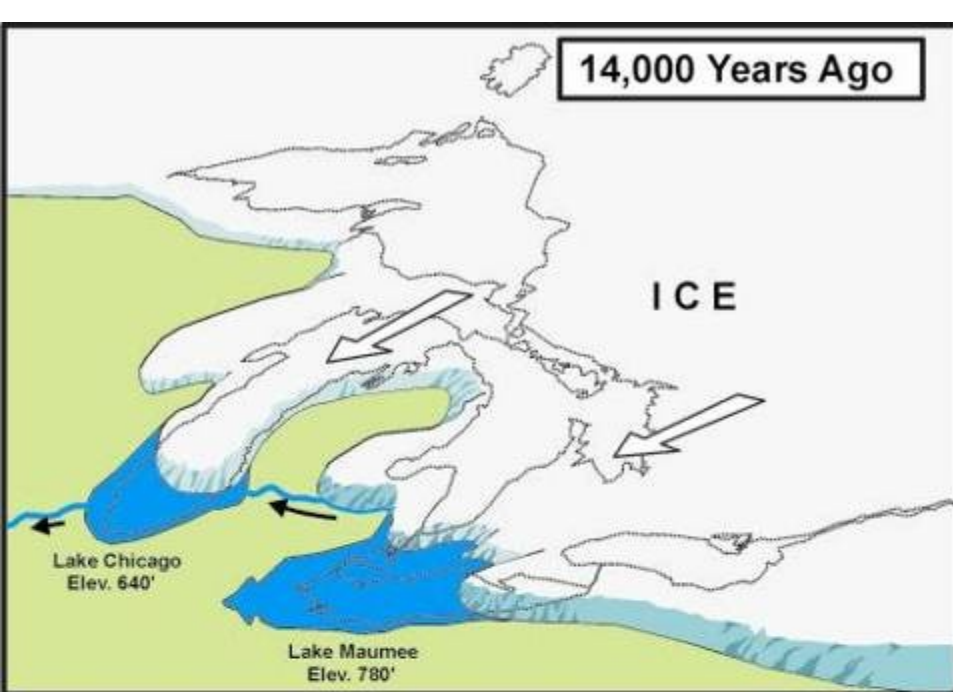
Poznámka: Lake Huron a Lake Michigan jsou z hydrologického hlediska jedním jezerem, nespojuje je řeka, ale 90 m hluboký průliv Straits of Mackinac. Spojená plocha se někdy označuje jako **Lake Michigan-Huron**

Velká jezera (Great Lakes)

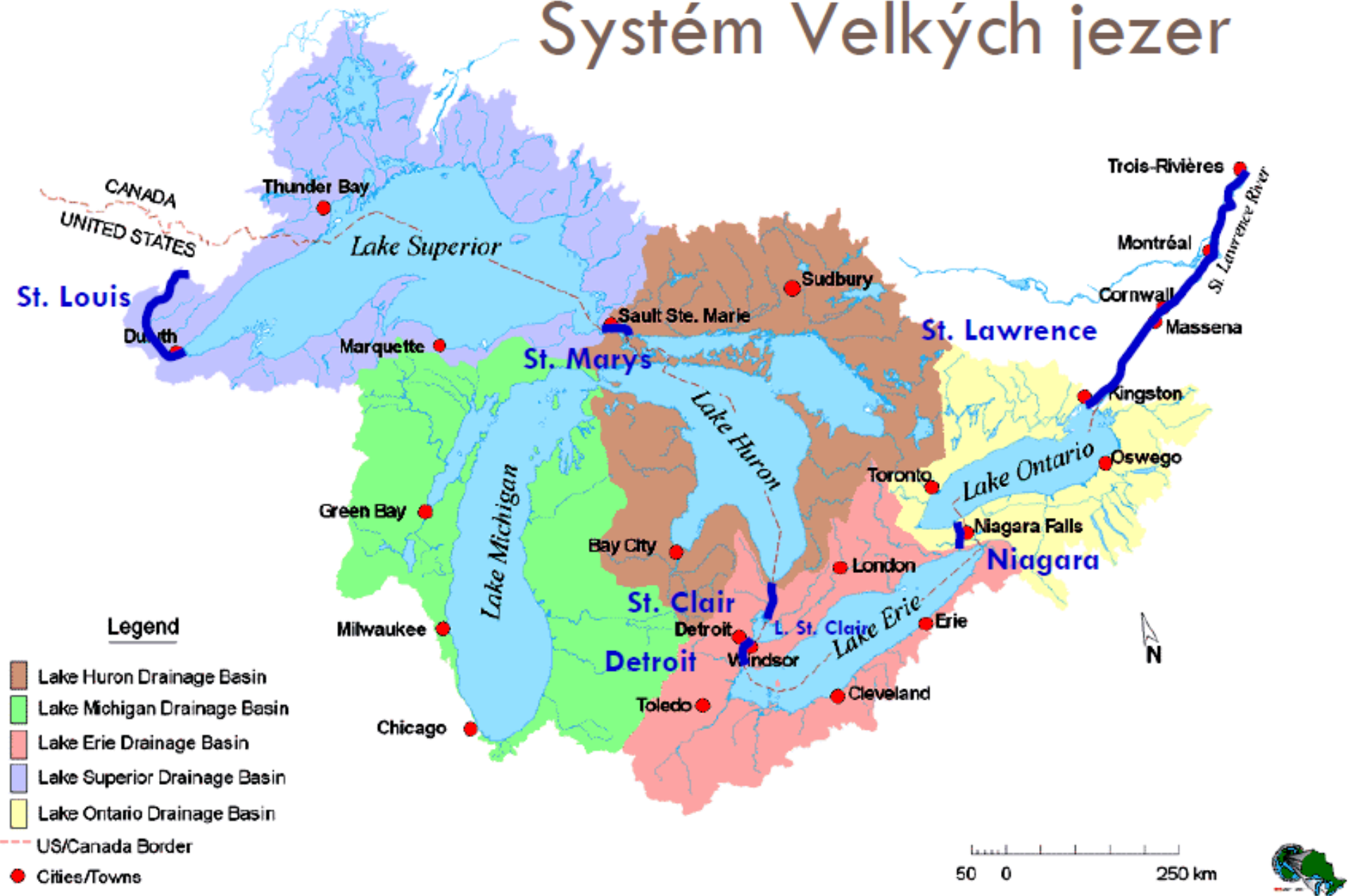
- 5 jezer, dohromady největší nashromáždění sladké vody na světě
- vázána na tektonický prolom, současnou podobu dostala po posledním zalednění
- jsou velmi hluboká, s výjimkou Erijského jezera kryptodeprese
- navzájem propojeny řekami a dnes i plavebními kanály (Great Lakes Waterway), společný odtok uzavírá řeka St. Lawrence River (dopravu v praxi omezuje to, že jezera zamrzají)

Great Lakes System Profile

System Velkých jezer

Niagarské vodpády

Biogeografie – biomy

Národní parky

- ▣ **Yellowstone** (hlavně stát Wyoming, nejstarší na světě -1872, gejzíry, fauna, flora),
- ▣ **Yosemite** (vodopád, El Capitan - obrovský granodioritový monolit),
- ▣ **Sequoia** (Calif., největší stromy světa),
- ▣ **Death Valley** (Calif.-Nev.),
- ▣ **Crater Lake** (Oreg., vulkanické jezero v horách Mt.Mazan, 14 km šířky),
- ▣ **Monument Valley** (Ariz.-Utah, stolové hory),
- ▣ **Everglades N.P.** (Flo., největší světová subtropická bažinatá oblast),
- ▣ **Wood Buffalo N.P.** (CAN, patří mezi největší národní parky na světě - 45 tis. km²).